

GELENEKSEL TARSUS EVLERİNDE AHŞABIN YERİ VE KULLANIMI

Fehime Yeşim GÜRANİ¹

Makale Bilgisi

Kavramsal Makale

DOI: 10.35379/cusosbil.833716

Makale Geçmişi:

Geliş 30.10.2020

Düzeltilme 30.04.2021

Kabul 30.04.2021

Anahtar Kelimeler:

Ahşap,

İç Mekân,

Geleneksel Konut,

Mimarlık,

Tarsus.

ÖZ

Geleneksel Türk evinde ahşap malzeme strüktürde, iç mekânda zeminde, tavanda, merdivenlerde, çatı örtüsünde, kapılarda, pencerelerde ve mobilyalarda kullanılmaktadır. Geleneksel konutlarda ahşap malzeme, buldukları bölgenin mimari karakterini oluşturmada belirleyicidir. Yapım tekniği, mimari detaylar ve diğer yapı malzemeleri de bu karakterin ayırt edici unsurlarındandır. Bu çalışmada ahşabın mimaride yaygın kullanım çeşitliliği, geleneksel konut örnekleri üzerinden incelenmiştir. Akdeniz mimarisinin karakteristik özelliklerini yansıtan geleneksel taş ve ahşap malzemelerin bir arada bulunduğu geleneksel Tarsus evleri, çalışma alanı seçilmiştir. Çalışmanın sonucunda ahşap malzemenin, sıcak-nemli iklim bölgesinde yer alan Tarsus'un geleneksel evlerine kazandırdığı karakteristik özellikler örneklerle tespit edilmiştir.

IMPORTANCE AND USES OF TIMBER IN TRADITIONAL TARSUS HOUSES

Article Info

Conceptual Article

DOI: 10.35379/cusosbil.833716

Article history:

Received 30.10.2020

Revised 30.04.2021

Accepted 30.04.2021

Keywords:

Timber,

Interior,

Traditional House,

Architecture,

House.

ABSTRACT

Timber has been used in the structure, interior floor, ceiling, stairs, roof cover, doors, windows and furniture in traditional Turkish houses. In traditional construction, timber material is a determinant in creating the architectural character in the region where it is grown and processed. The construction technique, architectural details and other building materials are among the distinguishing elements of this character. The aim of the present study is to examine the widespread use of timber in architecture in the context of traditional dwelling examples. Traditional Tarsus houses, which combine traditional stone and wood materials reflecting the characteristics of Mediterranean architecture, were chosen as the study area. As the result of the study, the characteristic features that the timber material provided for traditional houses in the area exposed to hot and humid climate zone, were determined using related examples.

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Çukurova Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, ygurani@cu.edu.tr, ORCID:0000-0002-5698-5289.

Alıntılanmak için/Cite as: Gürani, F. Y. (2021), Geleneksel Tarsus Evlerinde Ahşabın Yeri Ve Kullanımı, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 30(1), 231-238.

GİRİŞ

Pek çok araştırma, ahşabın yapı malzemesi olarak kullanımını, tarih öncesi çağlara dayandırmaktadır. Kimi zaman taşıyıcı sistemde, kimi zaman kaplama, örtücü işleve sahip olsa da ahşap, insana verdiği sıcaklık hissi nedeniyle sıklıkla tercih edilmektedir. Ahşap endüstrisindeki gelişmeler, mukavim bir malzeme olan ahşabın iyi özelliklerini artırarak malzemenin rasyonelliğine katkı sağlamaktadır. 20.yy ın başı ile birlikte, ikinci dünya savaşının ardından değişen gereksinimler ve yaşam koşulları sonucu daha dayanıklı ahşap elemanlar üretilerek yapı imalatı başka bir boyut kazanmıştır.

Sivil ya da kamu mimarisi olsun pek çok yapıda tercih edilen ahşap malzeme, kullanım alanına göre seçilmektedir. Ağacın türü de kullanım alanını belirlemede önemli rol oynar. Taşıyıcı sistemde kullanılacak sert yapıda ağaç ile bir dolabın kapağında oymalı süslemelerle estetik bir değer kazandırılmış yumuşak, kolay şekil verilebilir ağaç malzemenin türleri de farklıdır. Yakın çevreden temin edilebilir olması da tercih önceliğinde önemli bir unsurdur. Ağacın türü, rengi hatta kokusu iç mekâna bir karakter kazandırır. Bu karakter ile oluşan tipoloji insanın zihninde bir algı oluşturur. Ahşabın birleşim detayları ve bu detayların meydana getirdiği benzer mimari biçimler kendi içinde çeşitliliği de doğurur. Birbirinin aynısı olmadan birbirine benzeyen, bütünün parçası olabilen, bulunduğu coğrafi bölgenin karakterini oluşturur. Yapı malzemesi, geleneksel mimaride tasarım dilini oluşturmanın yöntemlerinden sadece biridir. Ahşap malzemenin kullanım alanlarını, geleneksel konut mimarisi üzerinden irdelemek bu çalışmanın kapsamını oluşturmaktadır. Çalışma alanı olarak geleneksel Tarsus evleri seçilmiştir.

Bu çalışma; 1999 yılında Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü İç Mimarlık Anabilim Dalında hazırlanan “Tarsus Evlerinin İç Mekân Organizasyonunda 1800-1998 Yılları Arasında Meydana Gelen Değişimlerin Analizi” adlı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

Ahşap Malzeme Kullanımı

Yapı malzemesi olarak değerlendirildiğinde ahşabın olumlu ve olumsuz yönlerini irdelemek gerekmektedir. Sert ve mukavim yapısı nedeniyle taşıyıcı nitelik taşıması ahşabın olumlu özelliklerinden sayılabilir. Bununla birlikte hafifliği de tercih önceliği oluşturmaktadır. Duman ve Ökten’in çalışmalarında verilen bilgiye göre; “Betonarmede 2400 kg/m^3 olan birim hacim ağırlığı, ahşap yapılarda en çok kullanılan çam sınıfı yapı kerestesi için sadece 600 kg/m^3 dir. Buna karşılık basınç ve eğilmede basınç mukavemetleri merteye bakımından aynı düzeyde bulunmaktadır” (Duman, Ökten,1988). Ayrıca hafif olma özelliği, yapı malzemesi olan ahşabın montajını kolaylaştırmakta ve işçiliği azaltmaktadır. Geleneksel Tarsus evlerinde kullanılan ahşap, yakın mesafede ormanlardan temin edilir. Böylece nakliye için büyük emek, zaman ve masraf gerekmez. Bu durum binanın yapım süresini de kısaltmaktadır. Ahşap malzeme kolay elde edilebilir olduğu kadar bakım onarımı da mümkün olabilen bir malzemedir. Eskiyen ya da zarar gören bir ahşap malzeme ya da tüm taşıyıcı sistemin onarımı zor olmadan gerçekleştirilebilir.

Geleneksel yapılar nesilden nesle aktararak kullanılmaya devam eden kültür öğeleridir. Bu aktarım aile büyüklerinin ölümü sonucu sonradan gelen nesillerin yaşam alanı olarak kullanmaya devam etmesi ile gerçekleşir. Bunun dışında, yapı ömrü sona ermediğinden başka bir işlev yüklenerek yeniden yaşama kazandırılabilir. İşlevsel ömrünü tamamlayan yapılarda ahşap malzeme yapıdan sökülerek başka bir yapı inşasında da kullanılabilir. Bu şekilde ahşap gibi diğer yapı malzemelerini yeniden kullanmak Tarsus geleneksel mimari dokusunda sıklıkla görülen bir durumdur. Kolay şekil verilebilen yumuşak ahşap türleri geleneksel konutlarda tavan dolap gibi yüzeylerde süslemelerde kullanılır. Özellikle misafir ağırlanan odalarda tavan süslemeleri ile sofa kapılarının kasalarında ahşap oyma işçiliği dikkat çeker.

Ahşap malzeme, olumlu pek çok yönlerinin yanı sıra olumsuz yönleriyle de değerlendirilmelidir. Suya karşı dayanıklılığı zayıf olan ahşap zamanla şişer, çatlaklar oluşur. Ahşabın özünde var olan nem kurutulmadığında da zaman içinde eğilip bükülmeler oluşabilir. Bu nedenle yapıda kullanılmadan önce ahşabın özsuynun çok iyi alındığından emin olunması gerekmektedir. Ses geçirimsizlik özelliği zayıftır (Türkçü, 2017).

Ahşap anizotrop bir yapı malzemesidir. Mukavemeti lif doğrultusuyla ilintili olarak her noktada farklılık gösterir. Ağacın lif yönüne paralel basınç emniyet gerilmesi, lif yönüne dik doğrultudan yaklaşık 4 kat daha fazladır (Duman, Ökten, 1988). Ahşap malzemenin bu özelliği ısı ya da mekanik yüklemelere karşı onun lif yönüne göre farklı mekanik davranış göstermesi ile açıklanabilir. Anizotropik malzemelerin içyapı tane dağılımı homojen değildir (Zor, 2017). Bu nedenle malzemenin doğrultusuna göre mukavemeti de değişkenlik gösterir. Yapının taşıyıcı sisteminde ahşap yapı elemanlarının ek yerleri, birleşim noktaları ve mesnetlerde bu önemli nokta göz önünde bulundurulmalıdır. İnşa sırasında ahşap elemanların ek yerleri, lif yönleri zıt olacak şekilde birleştirilirler.

Ahşap yaşayan bir malzemedir. Bununla birlikte bitki ve hayvanlar gibi diğer organizmalar için de yaşam alanı olabilirler. Ahşabın bu olumsuzluklardan etkilenmemesi için endüstriyel maddelerle korunması gerekmektedir. Geleneksel konutlarda yapıldığı dönem itibari ile herhangi bir koruyucu madde kullanılmamakla beraber iç mekân yüzeyleri boyanarak zararlılardan korunmaya çalışılmıştır. Yangın, ahşap malzeme için en büyük tehlike olarak kabul edilebilir. Ancak araştırmalar, yangının taşıyıcı sistem malzemesinden çıkmadığını göstermektedir. Tarsus’ta geleneksel konutlarda taşıyıcı sistemde kullanılan ağaç

malzeme sedir (katran) gibi alev almaya müsait olmasına karşın yangın dayanımı yüksektir. Taşıyıcı sistemde kullanılan ağaç türü, alev olsa bile kısa sürede yıkılmayacak nitelikte olması yapının mukavemetini artırmaktadır.

Toros sediri hafif ve yumuşak, güzel kokuludur. Bu koku 4-5 yılda kaybolursa da, renkleme işleminden sonra koku yeniden hissedilir. Ağacın özgül ağırlığı onun fiziksel ve mekanik özelliğini etkilemektedir. Özgül ağırlığı yıllık halkaların genişlemesi ile azalmakta ve dolayısı ile direnç özelliği de azalmaktadır. Dar yıllık halkalı kısmı, dayanıklı olması nedeni ile tercih edilmektedir. Budaksız ve dar yıllık halkalı sedir ağacı binalarda taşıyıcı sistemde, merdiven, mobilya vb. pek çok yerde kullanılır. Kendine özgü kokusu güve böceğini uzaklaştırarak dolap gibi mobilyalarda da tercih edilmesini sağlar (Öktem, Sözen, 1992).

Ahşap malzeme bütün bu özelliklerinin dışında tanıdık ve sıradandır. Çünkü farklı coğrafyalarda yüzyıllardır kullanılmakta, yakın çevreden kolay elde edilmekte ve ekonomiktir. Malzemenin gücünü, sahip olduğu dinamikleri bilen o yörenin yapı ustaları tarafından mimari biçim verilerek bir doku oluşturulmaktadır. Bu doku yöreye bir karakter kazandırmaktadır. Aynı zamanda kullanıcıya mesaj verir. Sıcak, davetkâr, insana yakın hissiyatı ile zamansız bir malzemedir. Bilgin(2017), Mimar Peter Zumthor'un ahşap konstrüksiyona sahip Gugalun evine söyleminde olduğu gibi ; "dünyanın o parçası sanki onunla birlikte yaratılmış". Başka bir deyişle Gugalun evi dünyanın oluşum sürecinde onunla birlikte evrilmeye başlamıştır. Ahşap malzemenin dokusu, zamanın derin izlerine rağmen çevresi ve zamanla uyum içindedir. Ahşabı doğal haliyle kullanmak, tıpkı Tarsus geleneksel konut mimarisinde olduğu gibi onu zamansızlaştırmaktadır.

Geleneksel Tarsus Evleri

Tarsus'un iklim koşulları ekonomik ve kültürel yapısı içinde şekillenen geleneksel evlerde ahşap malzemenin kullanımı o dönemin karakterini oluşturmuştur. Tarsus evlerinde, zemin katlar yığma sistemde taş ile örülür, üst katlarda ahşap iskelet sisteminin arası taş dolgu malzeme ile oluşturulur. Böylece alt katlarda kalın duvarlara karşılık üst katlarda duvar kalınlığının incilmesi ile yer kazancı sağlanır, yapı yükü hafifler. Bunun yanı sıra yörenin sıcak-nemli iklime sahip olmasının getirdiği olumsuz hava şartlarından da korunmayı sağlar. Yapım süreci ve işçilik açısından taş malzemeye göre ahşap malzeme daha çok tercih edilir. Üst katta ahşap iskeletli duvarlar, alt katta kullanılan taş duvarlarda olduğu gibi ağırlık hissi vermez. Ahşap iskelet arası taş dolgu duvar yüzeyleri içte ve dışta sıvanır. Binaların ve cumbaların köşelerindeki ahşap taşıyıcılar cephede sıvanmaz, açıkta bırakılır. Böylece odaların boyutları da cephede açıkça okunur.

Tarsus'un içinde bulunduğu iklimsel koşulların yanında sahip olduğu kültürel ve ekonomik şartlar ahşap malzemenin kullanımını da etkilemektedir. Çok amaçlı kullanılan odalarda kapılar ve pencerelerin ağacı, yörenin yakınlarında yer alan ormanlardan elde edilir. Çeşitli gıda maddeleri, giysileri, yatak ve yorgan koymaya kadar çeşitli amaçlar için kullanılan dolapları, iç mekânı kışın yağmurdan yaz günlerinin rahatsız edici sıcak ve nemli havasından koruyan kepenk ve kapakları, taş malzemeye göre daha hafif olması ile yapı yükünü azaltan, kısa zamanda inşa edilebilen merdivenleri ve iç mekânda sabit oturma elemanı olarak kullanılan sedirleri ile ahşap malzemenin fonksiyonel ve rasyonel çözümleri geleneksel Tarsus evinin her köşesinde görülmektedir.

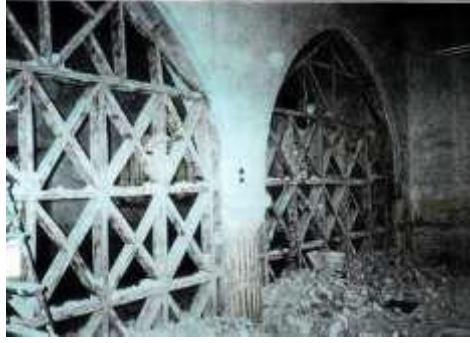
ARAŞTIRMA BULGULARI

Bu çalışmada yukarıda yer verilen ahşap malzemenin geleneksel Tarsus evlerinde kullanımı sırasıyla açıklanarak örneklerle değerlendirilecektir:

1. Ahşabın Taşıyıcı Sistemde Kullanımı
2. Merdivenler
3. Çatı ve Tavan Kaplaması
4. Kapılar
5. Pencereler
6. Dolaplar
7. Yer Örtüsü

1. Ahşabın Taşıyıcı Sistemde Kullanımı

Geleneksel Tarsus evlerinde zemin kat taş, üst katlar taş+ahşap malzemenin bir arada kullanılması ile oluşturulmaktadır. Taş duvarların birlikte çalışmasını sağlamak için ahşap hatıl kullanılır. Sedir (katran) gibi mukavemeti yüksek ağaçlar Tarsus'ta geleneksel yapıların günümüze kadar gelebilmesine olanak sağlamıştır. Mekanları ayıran bölme duvarlar ahşap konstrüksiyon arası taş dolgular ile inşa edilir (Şekil 1). Yapıların cephesinde taşıyıcı görevini üstlenen ahşap dikmeler ve hatıllar üzerine çiviler gelişigüzel çakılarak sıvanın cephe yüzeyinde tutunmasını kolaylaştırır. Bu nedenle ahşap malzeme üst kat cephelerde sıvanın altında kalarak görünmez. Üst katlarda cumbaların köşelerinde sıva ile hem yüz görünen ahşap dikmeler üst katın konstrüksiyonu hakkında bilgi verir.

Şekil 1: Caminur Mahallesi 0805 Sokak ta yer alan zemin kat bölme duvar konstrüksiyonu (Kişisel arşiv, 1996)

2. Merdivenler

Sofalı plan sistemine sahip geleneksel Tarsus evlerinde, tamamen ahşap olmasının yanı sıra yarım kota kadar taş basamaklar üzerine ahşap basamakların üst katlara bağlandığı merdiven örneklerine de rastlanır. Eldem'in (1968) de bahsettiği gibi sofa içinde yükselen merdivenler planda değişiklik göstermez. Yani plan bütününe bir parçasıdır. Tarsus'ta incelenen iç sofalı konutlarda merdiven ayrı bir bölüm olarak sofaya eklenmiştir. Ahşap basamaklar ve korkulukları ile sade bir dile sahiptir. İklimsel nedenlerden dolayı dış sofalı geleneksel Tarsus konutlarında merdiven dış mekânda kurgulanmasına rağmen günümüze kadar gelebilmiş örneklerde değişen yaşam koşulları ve kullanıcı gereksinimleri doğrultusunda merdivenin iç mekâna dâhil edildiği gözlenmiştir.

3. Çatı ve Tavan Kaplaması

“Ahşap malzeme hareketli yüklerin az olduğu konstrüksiyonlarda çeliğe ve özellikle betonarmeye oranla daha olumlu sonuçlar verir. Toplam yükler içinde kendi ağırlığının payı az olduğundan mesnetlerine, dolayısıyla temellere ulaştırdığı ağırlıklar az olacaktır” (Duman, Ökten, 1988). Geleneksel yapım tekniklerine uygun inşa edilen çatılarda kaplama altı tahtası ve çatıyı taşıyan elemanlar masif ahşaptır. Kıрма çatılı ve saçaklı geleneksel Tarsus evlerinde ahşap malzeme kaplama altı tahtası ve çatı makasında kullanılmaktadır. İç mekânda tavanlarda kullanıcısının ekonomik düzeyine bağlı olarak süslemeler görülür. Ahşap tavan düzleminin üzerine uygulanan süslemeler ahşabın şekil verilebilme özelliğinden faydalandığının göstergesidir (Şekil 2).

Şekil 2: Kızılmurat Mahallesi 42 Sokak, no:27 ahşap tavan süslemesi. (Kişisel Arşiv:1998)

4. Kapılar

Tarsus evlerinde, ahşap malzemenin bir diğer kullanım yeri; giriş kapıları, sofanın hayata açılan kapıları ve oda kapılarıdır. Bu çeşitlilik içinde kapıların boyutları ve süslemelerdeki detaylar kapının bulunduğu

yere göre önem kazanır.

Giriş Kapıları: Ana giriş kapılarının en çok görüldüğü biçim; kemerli, kemer içleri açık, aydınlık penceresi denilen ve çoğunlukla zengin dökme demir işçiliğine örnek teşkil edecek niteliktedir. Kapılar iki kanatlıdır. Çevresinde oluşturulan taş sövelerle kapı cephede vurgulanır. Şehitkerim mahallesi Ramazanoğlu konağında olduğu gibi kapının çevresinde 3cm. lik niş oluşturularak daha davetkâr bir etki yaratılır. Yine bu evde olduğu gibi giriş kapısı lambalı geçmelerle oluşturulmuş masif kapılara sıklıkla rastlanır. Kanatlar üstündeki dökme demirden yapılmış tokmak, ender rastlanılan demir işçiliğine örnektir. Giriş süslemelerindeki detay girişin sokağa ya da bahçeye açılmasına göre farklılıklar gösterir. Taşlığa giriş sağlayan örneklerde söveler, aydınlık penceresi ile kemer içi dökme demirleri, kapı kanatları bezemelerle doludur. Ancak bahçeye açılan örnekler daha mütevazıdır, üstte aydınlık pencereleri yer almaz (Şekil 3).

Şekil 3: Solda, Şehitkerim Mahallesi., 3405 Sokak, no:28. Ortada, Kızılmurat Mahallesi, 42 Sokak, no:19. Sağda, Şehitkerim Mahallesi, 3408 Soak, no:26-26A). (Kişisel arşiv, 1998)

Sofa Kapıları: Dış sofa, hayatı iç sofaya bağlayan / ayıran örneklerde kapılar; Şehitkerim mahallesi, 3405 sokak., no:25 (Şekil 4) ve Kızılmurat mahallesi, Miricilerin evinde olduğu gibi sivri kemerlidir. Bu camlı bölümün genişliği sofanın kısa kenarı kadardır. Yükseklik ise içerdeki oda kapıları ile aynı yükseklikte olup üstüne kemer ilave edilmektedir. Kemer içleri çeşitli geometrik şekillerde camlıdır. Giriş kapılarındaki açıklık aydınlık penceresi niteliğini taşır, ancak tek fark burada demir elemanlar kullanılmaz. Açılan kanatların alt kısımları sağır ahşap, üstü camdır. Yerde düzenlenen eşikle iç sofa hayattan ayrılır.

Şekil 4: Solda, Şehitkerim Mahallesi, 3405 Sokak, no:25. İç sofa ile dış sofayı birbirinden ayıran / bağlayan sivri kemerli kapı. (Kişisel arşiv,1998) Sağda Sofular Mahallesi, 2710 Sokak(43. Sokak) . İç sofaya açılan kapı (Kişisel arşiv, 1997).

Oda Kapıları: İç mekânda kapılar odanın içine doğru açılırlar. Şehitkerim Mahallesi, 417 Sokak, no:4 (Şekil 5), Sofular Mahallesi, 42 Sokak, no:22' de olduğu gibi kapı oda içinde dolapla bir bütün olarak düzenlenir. Kapılar iki kanatlıdır. Kanatlardan biri açılırken oda içinde taradığı alan dolap derinliği içinde kalır. Böylece oda içinde temiz, net bir kullanım alanı elde edilmiş olunur. Kapının üstünde yer alan bu bölüm oymalı ahşap parmaklıklarla çevrelenmiştir. Kapının yan ve alt sınırı bir pervazla çevrelenir. Alt sınırda bu pervaz oda girişinde sofa kapılarında olduğu gibi bir eşik oluşturur. Sofular Mahallesi, 42 Sokak, no:24'te olduğu gibi iç kapılarda da aydınlık penceresi ve demir parmaklıklar yer alır. Bütün odaların kapıları boyut ve işçilik yönünden eşit niteliktedir. Ancak sofaya açılan odalar dışında kalan mutfak, tuvalet gibi ıslak hacimlerin kapıları daha küçük boyutlardadır.

Şekil 5: Şehitkerim Mahallesi, 3417 Sokak, no:4, de görülen örnekte odalarda yer alan dolap, kapı ile birlikte düzenlenir. Bu şekilde kapı kanadının oda içine açıldığında taradığı alan iç mekânda yer kaybına neden olmaz. (Kişisel arşiv, 1998)

5. Pencereler

Tarsus evlerinin ahşap çerçeveli pencereleri kepenkli (görüş açısına göre yukarı-aşağı hareket edebilen) ya da tek parça ahşaptan sağır kapaklı kepenklerle örtülüdür. Bazı uygulamalarda pencere ve kepenk arasına güvenlik amacıyla enine demir çubuklar yerleştirilir. Sofular Mahallesi, 42 Sokak, 24 no.lu ev ve Kızılmurat Mahallesi, 42 Sokak, 4 no.lu evler buna örnektir (Şekil 6). Ahşap kepenkler sayesinde odanın içinin dışarıdan görünmesi engellenir bunun yanı sıra pencere açık iken hava sirkülasyonu sağlanır. Genellikle iki kanatlı ve yanlara açılan kepenkler, kendi içlerinde de dikey ekseninde hareket edebilirler. Böylece hem gün ışığının oda içine kontrollü girişi hem de iç mekândan sokağın görüşü sağlanır.

Pencerelerde ahşap kafesler, mahremiyeti sağlamak ve iklimsel nedenlerle düzenlenir. Ancak bunlar pencerenin tamamında değil sadece gerekli görülen, istenilen güneş ışınlarının içeri girmesine izin verecek boyutta pencere yüksekliğinin ortalama yarısına kadar uygulanır. Ara katta giriş kapısını kontrol etmek için küçük pencere açıklığını gizlemek için kullanılan bu kafes, yarım daire planı ile cepheden dışarı taşar. Ev sakini başını bu boşluktan dışarı uzatarak kapıya gelenin kim olduğunu kontrol eder (Şekil 7). Kafesin yanı sıra pencere açıklıklarında düzenlenen, ahşap sağır yüzeylerden oluşan, kapaklar (kepenkler) iç mekânı gün ışığından korur. Sokağın gürültüsünü dışarıda bırakır. Cam pencereler ile kapaklar arasında kalan boşluk iç mekânı soğuk ve sıcaktan koruyan tampon alandır.

Şekil 6: Solda, Kızılmurat mahallesi, 42 Sokak, 4 no.lu evin pencere kepenkleri, iki kanatlı sağır kapaklardan oluşur. Kepenkler düşey ekseninde hareket ederek sokağa görüş sağlanmakta ve gün ışığı iç mekâna kontrollü bir şekilde girmektedir. Pencere ile kepenk arası yatay ekseninde demir parmaklı düzenlenmiştir. Sağda, Caminur Mahallesi 0805 Sokakta yer alan ahşap kepenk (Kişisel arşiv, 1998).

Şekil 7: Solda Sofular Mahallesi, 42 Sokak, no:22 giriş kapısının üstünde ara katta ahşap kafes pencere. Sağda Kızılmurat Mahallesi 42 Sokak, no:19 (Kişisel arşiv, 1998).

6. Dolaplar

Dolaplar günlük hayata dair eşyaların korunduğu, oda içerisinde bir düzen sağlayan ve tüm geleneksel konutların genelinde görüldüğü gibi Tarsus evlerinde de mimarinin bir parçası olup, duvar yüzeyinde düzenlenmektedir. Tarsus evlerinde, kapalı ve açık depolama alanı olarak kullanılan dolaplar çoğunlukla odalarda kapıların bulunduğu duvarda yer alırlar. Dolap yüksekliği oda kapısı yüksekliğindedir. Sofular Mahallesi, 42 Sokak, no:22'de olduğu gibi kapının üstünde kalan boşluk, açık depolama alanı olarak kullanılır. Alt kısım ise sağır masif ahşap kapalıdır. Dolaplar işlevlerine uygun olarak biçimlenir. Süslemelere yer verilmez. Tüm duvar yüzeyini kaplamayan dolaplarda köşeler açık raflar şeklinde düzenlenir. Bu açık raflar çeşitli araç ve gereci sergilemek için kullanılır (Şekil 8).

Şekil 8: Solda Kızılmurat Mahallesi, 42 Sokak, no:6 da dolabın kapı hizasının üstü, yarı açık depolama alanı olarak kullanılırken solda, aynı sokakta yer alan 19 numaralı evde dolap köşesi sergileme amaçlı kullanılır. (Kişisel arşiv, 1996)

7. Yer Örtüsü

Sıcak-nemli iklim bölgesinde yer alan Tarsus evlerinde, zemin kaplama malzemesi ahşaptır. Yakın dönem geleneksel konutlarda ıslak hacimlerde yer örtüsü olarak seramik kaplamalar da görülür. Dış sofalı evlerde de sofa ile iç mekânlar aynı özellikte ahşap elemanlarla kaplanır, sadece iç ile dış mekân arasındaki geçiş zemin kotundan yükseltilmiş bir eşik ile sağlanır. Kat döşemesini oluşturan ahşap kirişler dış cepheden görülür. Zemin kat ile üst kat bu ahşap kirişler sayesinde birbirinden ayrılır. Bu ahşap kirişler içeride taş blokların üzerine oturtulur. Yer örtüsü, ahşap kaplama tahtalarının ahşap döşeme kirişlerine çakılması ile oluşturulur (Gürani, 1999). Kullanıcının ekonomik ve kültürel yapısı ne olursa olsun yer örtüsü en yalın, basit hali ile uygulanır. İklimsel nedenlerle kış aylarında zemin halı, kilim türü dokumalarla örtülür.

SONUÇ

Ahşap malzemenin, bulunduğu coğrafyada yapı malzemesi olarak kullanımı yüzlerce yıldır sürmektedir. Mukavim, şekil verilebilir, kullanıcıya sıcaklık hissi veren bir malzeme olması nedeniyle yapılarda pek çok amaçla kullanılmaktadır. Malzemenin karakteristik özellikleri içinde rengi ve dokusunun yanı sıra günün teknolojik şartlarına uygun olarak endüstriyel niteliğe de sahip olması insan hayatında yerini vazgeçilmez kılmaktadır. Teknolojik olanaklar ahşabın zayıf yönlerini en aza indirgeyerek onun güçlü yönlerini artırmaktadır.

Tarsus'un bulunduğu konum nedeniyle yakın çevreden elde edilen ahşap malzeme, taş malzeme ile uyumludur ve şehrin mimari karakterini oluşturmaktadır. Günümüze kadar gelebilmiş Tarsus geleneksel konutlarında ahşap malzemenin kullanım alanlarının incelendiği bu çalışma, ahşap malzemenin kullanım alanlarını belgeleyerek malzemenin gücünü vurgulamayı hedeflemektedir.

KAYNAKLAR

- Bilgin, İ. (2017). *Mimarın Soluğu, Peter Zumthor Mimarlığı Üzerine Denemeler*. İkinci Basım, Metis Yayınları.
- Duman, N., Ökten, S. (1988). *Ahşap Yapı Dersleri -1, Yapı Endüstrisi Merkezi –Teknik Yayınlar, Tunç Matbaacılık*.
- Eldem, SH (1968). *Türk Evi Plan Tipleri*. İkinci Baskı. İstanbul Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi Baskı Atölyesi.
- Gürani, FY (1999). *Tarsus Evlerinin İç Mekân Organizasyonunda 1800-1998 Yılları Arasında Meydana Gelen Değişimlerin Analizi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi].
- Öktem, Dr. E., Sözen, MR (1992). *Sedir Odununun Anatomik ve Teknolojik Özellikleri İle Kullanım Yerleri*. SEDİR, Editör: Doç.Dr. Ünal Eler, Ormancılık Araştırma Enstitüsü Yayınları, El Kitabı Dizisi: 6, Muhtelif Yayınlar Serisi: 66, s.287-297.
- Türkçü, HÇ. (2017). *Yapım: İlkeler, Malzemeler, Yöntemler, Çözümler*. 5. Baskı, Birsen Yayınevi.
- Zor, M. (2017). “Anizotropik Malzemeler ve Elastik Davranışları” <https://docplayer.biz.tr/21000786-Anizotropik-malzemeler-ve-elastik-davranislari-anisotropic-materials-and-their-elastical-behaviours.html> (erişim tarihi: 23.09.2020)